

Kuum suvi töötab lüüa rekordeid

Graafik: Juuli tõi palju palavaid päevi (~30 kb) See, kuivõrd hästi või halvasti inimene end kuumaga tunneb, sõltub enamasti õhus leiduvast niiskusest.

Punanahkadest tulvil rannad, päikeses särisevad rasvad, õigemini küll päevituskreemid, aegajalt veest tõusvad aurupilved, kui ülekuumenenud kehad suppsoojast veest jahutust ihkavad leida - tavaline pilt tänavusest suvest veekogude ääres.

«Ei ole enam mingit kahtlust: kliima mitte ainult ei soojene, vaid lausa kuumeneb!» õhkas üks peesitaja Anne kanali kaldal.

Juuli teine kümnapäevak annaks sellele väitele justkui tuge. Õhu keskmine temperatuur Tartus (21,2 °C) jäi vaid kümnendiku alla viimase poolsajandi parimale tulemusele 1988. aasta heinakuust ning oli terake soojem hiljutistest palavatest 1994., 1999. ja 2001. aasta juuli keskpaikadest.

Igal pool üle Eesti registreeriti pikaajalisest keskmisest ehk normist 4 kraadi kõrgemaid näituseid. Põud, küll mitte nii karm kui kevadel, kollitab jälle põllu-, metsa- ja aiamehi. Kümne päeva jooksul ei tulnud tilkagi vihma enamikus Eestis, kasta sai vaid Ristna (21 mm), vähem Võru ja Valga kant.

Ega soe konti riku (Tarvastu)

Inimese sooja- ja mõnutunne - komfort - ei olene ainult õhu temperatuurist, vaid ka õhu relatiivsest niiskusest ja tuulest, samuti riietusest ja kehalisest tegevusest.

Relatiivne niiskus näitab, kui lähedal on õhk küllastusolukorrale. Udu puhul on see 100%, kõrbes 10 - 30%. See, kas toa temperatuur on mõnus, sõltub samadest teguritest. USAs on täheldatud, et 99% elanikest on rahul, kui toa temperatuur on 60-protsendilise suhtelise niiskuse puhul 22°, inglased tunnevad end hästi ka 16 - 18 °C juures. Arvutused näitavad, et 30,3° õhusooja 35% õhuniiskuse juures, nagu oli Tartus 19. juulil, tekitab tunde, et ilm on tavalisest vaid pisut palavam. 1966. aastal suri St Louisi linnas palju elanikke, sest 30-kraadise temperatuuri juures tegi elu raskeks just suur niiskus - 82%. Inimestele tundus, nagu elaksid nad 40-kraadises kuumuses!

Ruumis saab kliimat kunstlikult muuta, õues on see aga raske. Hea enesetunne sõltub siin palju inimesest, tema tervisest ja kohastumisvõimest. Ilma kuumenedes püüab inimese keha liigset soojust eemaldada, aktiveerides ajus regulatsioonimehhanismid. Keha hakkab tööle loodusliku konditsioneerina.

Konti rikkuma hakkab soe siis, kui organism ei suuda säilitada 37-kraadist ihusoojust, suur veekadu ja soolade vähenemine kudedes võib põhjustada nõrkust ja kuumakrampe. Raskemal juhtudel tõuseb kehatemperatuur 41 kraadini ja tekib kuumarabandus.

Palaviku maailmarekord olevat küll 46,5°, selle püstitas ameeriklane Willie Jones 1980. aastal. Ohtliku 41 kraadi piirini tõuseb sageli maratonijooksjate kehasoojus kuumadel võistluspäevadel.

Viiekümne aasta jooksul (1930 - 1980) on USAs suure kuumuse ja õhuniiskuse tõttu surnud üle 20 000 inimese.

Kõik, kes on saunas käinud, teavad, et kuiva ja kuuma leili on kergem taluda kui niisket aurusauna. Suure õhuniiskuse korral ei auru naha pooridest küllaldaselt vett ja kehatemperatuur hakkab tõusma.

Teise maailmasõja ajal kannatasid sakslased Liibüa kõrbes janu, sest, nagu võis kuulda Hillar Palametsa raadiovestlustest, arvas marssal Rommel, et janu suureneb liigse veetarbimise tõttu. Inglise ja USA vägedele anti aga juua küllaldaselt vett, mis sisaldas ka veidi soola.

Oma kogemustest võin öelda, et Kesk-Aasias aitab isegi 42 kuumakraadi taluda tuline roheline tee, mõistagi suhkru ja piimata.

Hele rõivas aitab

Et päikesepaistelise ilmaga on kasulik kanda kergeid heledaid rõivaid, seda teab igaüks. Huvitav on aga see, et just lõunamaades kannavad inimesed enamasti tumedat riietust.

Kui küsisin ühelt tadžiki mehelt, kes kandis 35-40-kraadises kuumuses paksu musta vatthalatti, miks ta nii sooje rõivaid kannab, vastas ta: «Hommikul on veidi palav, siis hakkab higistama ja ongi kohe kergem.»

1918. aasta mais mõõdeti Liibüas päikese käes maapinna lähedal musta riidetüki temperatuuriks 90 °C (varjus oli sel ajal vaid 43°). Eks ta ole: nii nagu kasukas kaitseb külma eest, nii peaks see varjama ka kuuma eest.

Ain Kallis,

Tartu ilmajaama juhataja